

ve školách. Bez koncepčně promyšlených systémových změn tohoto nastavení nelze očekávat skutečné ozdravení poradenského systému.

Jak by se tedy mělo nastavit financování PPP, aby rovnoměrně podporovalo prevenci, diagnostiku i intervenci?

Financování PPP by se mělo opírat o uznání toho, že prevence, diagnostika a intervence jsou tři rovnocenné pilíře poradenské práce. V současné nastavení je však systém postaven téměř výhradně na diagnostickém výkonu. Pokud má dojít ke změně, je nutné opustit čistě výkonový model financování. Jednou z cest je zavedení určité formy paušálu nebo normativu, který by poradně zajišťoval stabilní základ financování nezávislý na přirozených výkyvech ve výkonnosti z důvodu nemocnosti zaměstnanců, neobsazených pracovních míst, nižšího výkonu nových pracovníků v zácviku apod. Tento základ by měl reflektovat reálný objem práce, který je možné zvládnout za jeden pracovní úvazek, včetně času na konzultace, terénní práci ve školách, zpracování dokumentace i metodickou podporu a při dodržování oborových zásad psychologické a speciálněpedagogické profese i stavu vědeckého poznání. Výkonnostní složka by pak mohla být doplňková, nikoli určující. Zásadní je také jasně vymezit minimální rozsah činností, které má poradna povinnost zajišťovat, a tyto činnosti odpovídajícím způsobem finančně ocenit, aby prevence a intervence nebyly vnímány jako „luxus“, na který nezbyvá čas ani prostředky.

Nevytváří současné nastavení kompetencí napětí a konkurenční vztahy mezi PPP a školními psychology a speciálními pedagogy?

Přítomnost školních psychologů či speciálních pedagogů ve škole je z mého pohledu velmi přínosná, zejména díky jejich dostupnosti a flexibilitě. Jejich význam je ve včasné intervenci a také v podpoře dobrého školního klimatu a duševního zdraví žáků školy. Rizikem je však to, že nejsou přehledně nastaveny kompetence a stále ještě dochází k zahlcení poraden případů, které by bylo možné efektivně řešit v rámci prvního stupně podpory ve škole. Poradny mají v systému nezastupitelnou roli díky své nezávislosti na škole a díky zkušenosti s náročnějšími případy. Mají ve svých činnostech i metodickou podporu odborníků ve školách. Není v zájmu ani jedné strany vytvářet konkurenční vztah, ale spíše najít jasné vymezení toho, co má dělat škola a školní poradenské pracoviště a co poradna, a zároveň vytvářet prostor pro efektivní spolupráci a skutečnou metodickou podporu škol ze strany PPP.

Za velké riziko považujeme nápady některých politiků a úředníků MŠMT vyřešit nedostatek psychologů ve školách vytvořením profese školního psychologa s pouhým bakalářským stupněm vzdělání. Tyto úvahy jsou v přímém rozporu s tzv. EuroPsy, evropským standardem kvalifika-

Jana Hlavová

ce pro psychology, který garantuje srovnatelnou úroveň vzdělání, tréninku a kompetencí psychologů v celé Evropě. Vedle toho je třeba si uvědomit, že náročnost profese školního psychologa v posledních letech skokově narůstá a úvahy o snížení kvalifikačních požadavků jsou s tímto trendem nekompatibilní a přímo ohrožují zdravé prospívání našich dětí, žáků a studentů ve školách.

Kdo nese odpovědnost za to, že prevence a intervence zůstávají v PPP dlouhodobě podfinancované?

Odpovědnost za to nese především stát, konkrétně ministerstvo školství. Právě ono nastavuje legislativní rámec, vymezuje kompetence poraden a určuje systém financování. Pokud ministerstvo ukládá poradnám povinnost poskytovat preventivní a intervenční služby, musí k tomu vytvořit i odpovídající podmínky a tyto služby garantovat. To se však dlouhodobě neděje, přestože na tento neblahý stav z pozice naší asociace opakovaně upozorňujeme. Prevence a intervence nejsou v současném systému považovány za plnohodnotný výkon, protože nevedou k diagnostickému závěru, infoformovanému souhlasu a formálnímu doporučení k podpurným opatřením. Z hlediska výkaznictví tedy „nenesou hodnotu“ a poradny jsou přirozeně nuceny soustředit se na činnosti, které jsou finančně uzatelné. Tento stav není selháním jednotlivých poraden, ale důsledkem systémového nastavení, které upřednostňuje kvantitu diagnostických výkonů před kvalitou a preventivním či nápravným dopadem poradenské práce. Výsledkem je paradoxní situace, kdy systém podporuje řešení problémů až ve chvíli, kdy jsou dostatečně závažné na to, aby vyžadovaly diagnostiku, místo aby investoval do jejich včasného zachycení a zmírnění. Současně tvůrci tohoto systému poukazují na pokračující nárůst finančních prostředků čerpáných ze státního rozpočtu na podpurná opatření žáků se speciálními vzdělávacími potřebami.

Vypadá to, že stát příliš neslyší na odborné návrhy PPP na stanovení maximálních kapacit pracovníků...

Stát se dlouhodobě dívá na poradenský systém spíše administrativně než z hlediska každodenní oborní praxe a není to překvapivé, neboť podmínky nastavují typicky úředníci, právníci a ekonomové ne vždy dostatečně vybavení kvalifikovanými znalostmi naší oborní práce a informacemi z terénu. Poradny opakovaně upozorňují, že bez jasně definované maximální kapacity není možné plánovat práci, dodržovat zákonné lhůty ani garantovat kvalitu poskytovaných služeb. Přesto zůstává systém nastaven tak, jako by kapacita byla neomezená a pracovníci poraden byli schopni zvládnout jakékoli služby a jakýkoli počet klientů bez ohledu na náročnost zakázky či personální obsazení. Stát přitom přenáší odpovědnost za nefunkčnost systému na samotné poradny. Na jedné straně ukládá povinnost poskytnout službu do tří měsíců, na straně druhé (jak jsem už upozorňovala) neumožňuje žádnou regulaci příchozích žádostí, zavedení stop stavu ani stanovení maximálního objemu práce na jeden úvazek a potažmo na každou jednotlivou poradnu. Návrhy poraden na parametrizaci kapacit, tedy na realistické vymezení toho, kolik diagnostik, konzultací a dalších činností lze v rámci pracovní doby zvládnout, by totiž nutně odhalily, že systém je dlouhodobě poddimenzovaný. Přijetí těchto návrhů by znamenalo politické přiznání, že stát neposkytuje poradenským službám odpovídající organizační, personální a finanční podporu.

Dalším důvodem je způsob, jakým jsou změny v poradenství připravovány. Odborné návrhy z terénu jsou možná formálně „vzaty na vědomí“, ale reálně se nepromítají do rozhodování a nových předpisů. Asociace poraden opakovaně nabízí spolupráci a odbornou expertizu, nicméně změny jsou často připravovány bez hlubší znalosti provozní reality. Stanovení maximálních kapacit by zároveň omezilo možnost státu přenášet na poradny další a další úkoly bez adekvátní kompenzace. Právě tato neochota vymezit hranice odpovědnosti je jedním z hlavních důvodů, proč se otázka kapacit stále odsouvá.

Zaznamenal jsem dokonce, že jsou psychologové a speciální pedagogové PPP označováni jako „pomocný personál“...

Toto zaznělo na jednání nově vzniklé vlády a naše asociace se proti tomu ihned ohradila. Takové vyjádření implikuje, že je práce psychologů a speciálních pedagogů PPP druhořadá, podpurná a snadno nahraditelná, což je v ostrém rozporu s realitou jejich oborní činnosti. Pracovníci poraden vykonávají vysoce kvalifikovanou práci založenou na specializovaném vzdělání, diagnostických kompetencích a dlouholeté praxi. Nejde o asistenci k hlavnímu vzdělávacímu procesu, ale o samostatnou odbornou službu, bez níž se systém podpory dětí a žáků neobejde. Tento způsob označování zároveň podkopává profesní